

CD KLASSIEK

Tegen de vorsten
William Byrd

Infelix ego is de titel van de derde cd waarin Herreweghe met zijn collegium de vocale muziek uit de late renaissance verkent. De cd bedt een vijfstemmige mis van de Britse componist William Byrd (1540-1523) en een dubbele reeks motetten in – vier van Byrd, een van Philippus de Monte en van Alfonso Ferrabosco. Byrds *Infelix ego* is duidelijk het meest uitgebouwde en langste en het is ook een echte staalkaart van zijn muziek. Schijnbaar moeiteloos openbaart hij hier de luisteraar zijn kunde.

„Het is een van de grootste artistieke ‘statements’ uit de zestiende eeuw”, zegt het programmaboekje en dat willen we graag beamen. Byrd was immers een katholiek die samen met Thomas Tallis als componist en organist actief was bij de koningin. Een voorname post.

Aan het hof componeerde Byrd dan ook vooral muziek die protestantse oren niet mishaagde, maar hij had evenzeer een ‘geheim leven’ waarin hij Latijnse missen componeerde. Die wer-

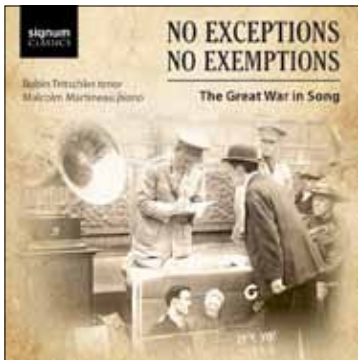
den dan uitgevoerd in kringen van de *Recusants*, dat wil zeggen katholieken die op zondag niet naar de anglicaanse mis wilden.

Infelix ego is een tekst van Savonarola, een reflectie over Psalm 50. Byrd beeldt al die wisselende gemoedstoestanden prachtig uit. Je hoort gaandeweg dat dit allerminst gespeeld sentiment is, maar een heuse zielenkreet, een waar gebed van iemand die weet wat leven is in onzekere tijden. De tekst kan ook politiek worden gelezen. Net zoals de opstandige Savonarola is ook de positie van de katholieke componist in de protestantse samenleving van zijn tijd niet rooskleurig en hij is dan ook ongelukkig. Maar uiteindelijk wordt een hoopvol perspectief aangereikt.

William Byrd staat vaak op het repertoire van Engelse kathedraalkoren. Net daarom is het zo geweldig dat zijn muziek nu eens niet wordt vertolkt binnen die Britse traditie. Want dat is wat Herreweghe met het Collegium Vocale doet. In de vijfstemmige mis leidt de dirigent zijn koor met zachte hand tot bij de climax van het *Agnus Dei*, waar het *Christe qui Lux est* (het vroegste werk van de opname) uit een gregoriaanse vesperdienst, als vanzelf rustig bij aansluit. (JC)

William Byrd, *Infelix ego*. *Mass for Five Voices & Motets*, door Collegium Vocale Gent onder leiding van Philippe Herreweghe, Phi (distributie Outhere Music), LPH 014, 20,25 euro.

CD KLASSIEK

Muziek en mosterdgas
Ivor Gurney

Een tweedelig album van het Britse label Signum geeft ons een mooi overzicht van het werk van componisten die tijdens de Eerste Wereldoorlog waren gemobiliseerd of geïnterneerd – Duitsers, Britten, Fransen en Russen. In de buurt van Berlijn was er bijvoorbeeld een interneringskamp voor Britten, waar musici zaten opgesloten die in augustus 1914 het Wagnerfestival in Bayreuth bijwoonden.

Onder de Britse componisten die in de loopgraven vochten, is Ivor Gurney om meerdere redenen uitzonderlijk. Hij werd in

1890 geboren in Gloucester en zong in het kathedraalkoor aldaar. Hij groeide dus op in de Britse koortraditie. Hij won een studiebeurs en leerde de belangrijkste Engelse componisten kennen. In februari 1915 nam hij dienst als gewoon soldaat. Als een van de weinige componisten bleef hij muziek schrijven. Meesterstuk is *In Flanders*, een lied dat op dit album te vinden is.

Gurney werd het slachtoffer van een aanval met mosterdgas. Tijdens zijn herstel stortte hij psychisch in. Hij herstelde en werd eervol ontslagen, maar uiteindelijk (als gevolg van de oorlog?) krankzinnig verklaard. Hij stierf in 1937 in een psychiatrische kliniek. Zo brak de wereldbrand het talent van velen. (EDS)

Ivor Gurney, *No Exceptions, No Exemptions. Great War Songs*, door Robin Tritschler (tenor) & Malcolm Martineau (piano), Signum, SIGCD401, 25,40 euro.

BOEK JEUGD

Vreemde vriendschap
Piet De Loof

August ‘Gustl’ Kubizek (1888-1956) was een telg uit een eenvoudige Oostenrijks-Tsjechische familie in Linz en de jeugdvriend van Adolf ‘Adi’ Hitler. Beiden waren de enige overlevende kinderen in hun gezin en ze leerden elkaar kennen door hun gemeenschappelijke belangstelling voor de opera’s van Wagner.

Beiden deelden in 1908 een studentenkamer in Wenen, maar anders dan Hitler, slaagde Kubizek er wel in zijn kunststudies tot een goed eind te brengen. Hij werd muzikant en ambtenaar in Eferding in Opper-Oostenrijk.

Pas dertig jaar later, in 1938, zagen de twee vrienden elkaar terug. Adi nodigde Gustl uit om in 1939 en 1940 het Wagnerfestival in Bayreuth bij te wonen, door Kubizek bestempeld als de mooiste momenten van z’n leven. De nazi’s gebruikten Kubizek in hun propaganda. Na de oorlog arresteerde het Amerikaanse bezettingsleger hem louter vanwege die jeugdvriendschap. Kubizek zat hij maandenlang vast. In 1951 publiceerde hij het boek *Adolf Hitler, mein Jugendfreund*.

Jeugdauteur Piet De Loof reconstrueert het leven van de twee bijzondere tieners en presenteert het verhaal van Kubizek. De Loof baseert zich niet enkel op dat ene boek van Kubizek, maar graaft ook in de literatuur die er sinds

1956, het jaar van Kubizeks dood, over de relatie tussen de twee mannen verscheen.

Mijn vriend Hitler brengt op meeslepende wijze de gebeurtenissen vanuit het standpunt van Kubizek, maar neemt een andere toon aan. In zijn herinneringen hing die immers een al te romantisch beeld op van de nazidictator. Toch probeert de jeugdauteur de diepe affectie van de ene voor de andere over te brengen. Het boek eindigt met de onderzaging van Kubizek door de Amerikanen. (EDS)

Piet De Loof, *Mijn vriend Hitler*, Abimo, Sint-Niklaas, 2015, 246 blz., 15,95 euro, ISBN 978 94 6234 342 9.

BOEK SPIRITUALITEIT

Brievenschrijver
Mark Rotsaert

Sinds enkele jaren geven de Vlaamse jezuïeten hun bron teksten uit bij de norbertijnen van Averbode, vooral dan de teksten van hun stichter Ignatius van Loyola. Dit is het derde boek

waarmee pater Mark Rotsaert, die momenteel ignatiaanse spiritualiteit doceert aan de gregoriaanse universiteit in Rome, ons in contact wil brengen met Ignatius (1491-1556). Dit keer focust Rotsaert op diens brieven.

Ignatius van Loyola bestuurde de jonge jezuïetenorde bij uitstek door middel van een strakke briefwisseling. Van zijn hand zijn 6.815 brieven bewaard, meer dan van welke tijdgenoot ook. Rotsaert selecteerde er 41, waarin we Ignatius leren kennen als geestelijke leidsman, bestuurder, raadgever en vriend. In die zin stellen ze het beeld van de stugge jezuïet wat bij.

Interessant vonden wij de brief aan de Vlaamse jezuïet Adriaan Adriaenssens uit 1556, die in Leuven overste was van de prille sociëteit. Ignatius geeft antwoord op

een vraag wat een jezuïet moet eten of drinken. „Wanneer de gezondheid van iemand wel vaart met bier of water of cider, waar dat de gewone plaatselijke dranken zijn, ligt het voor de hand dat te doen veeleer dan dure geïmporteerde wijnen te gebruiken, wat weinig tot stichting van anderen zou zijn.” Aldus nog de heilige. (EDS)

Ignatius in zijn brieven, vertaald en toegelicht door Mark Rotsaert, Altiora, Averbode, 2015, 172 blz., 25,00 euro, ISBN 978 90 3173 957 8.

BOEK ACTUALITEIT

Westfaals denken
Henry Kissinger

Henry Kissinger, intussen hde negentig voorbij, is een van de grote figuren uit de Amerikaanse politieke geschiedenis van de twintigste eeuw. Van 1973 tot 1977 diende hij de Republikeinse presidenten Richard Nixon en Gerald Ford als minister van Buitenlandse Zaken. Hij is de auteur van tientallen werken over het buitenlandse beleid van de VS en over wereldpolitiek. Daar voegt hij nu een turf aan toe over de toekomstige wereldorde.

Henry Kissinger is geen geboren Amerikaan. Hij zag het levenslicht in 1923, in het Zuid-

Duitse Fürth, uit Joodse ouders. In 1938 zocht zijn familie soelaas in de VS en in 1945 gaf de piepjonge, pas afgestudeerde Kissinger Amerikaanse officieren les in nazi-ideologie, als hulp bij de vervolging van nazi’s. Hij spreekt Duits met een Beiers accent, en volgens kwatongen op dezelfde wijze ook Engels.

In *Wereldorde* neemt Kissinger de lezer mee op een wereldreis langs de historische opvattingen over de ordening van de wereld. Hij doet dat op onnavolgbare wijze, al is het dankwoord aan zijn ploeg redacteurs wellicht terecht. Maar toch. Kissinger laat zien hoe oude opvattingen terug te vinden zijn in hedendaagse conflictsituaties en hoe we – mogelijk – tot een vreedzame oplossing kunnen komen.

Kern van zijn exposé is dat we nog steeds de Vrede van Westfalen uit 1648 als sjabloon nemen. Dat was een serie van vredesverdragen die vrede brachten in het verdeelde en moegestreden Europa. Het kwam er eigenlijk op neer dat de soevereiniteit van de diverse staten werd erkend en het principe van niet-inmenging in interne zaken van die staten zijn intrede deed in de Europese politiek.

Kissinger analyseert hoe de Westfaalse principes in de geschiedenis en de geopolitiek aan bod kwamen en komen. De conclusie van de gewezen topdiplomaat is dat we op een keerpunt zijn beland. Het falen van een nieuwe wereldorde zal niet leiden tot oorlog, maar misschien tot twee systemen, een Westfaals en een islamitisch.

Europese lezers zullen ervan opkijken hoe weinig aandacht Kissinger besteedt aan de Europese Unie en hoe veel bladzijden zijn gewijd aan Azië. Was hij het niet die ooit China en de Sovjet-Unie manipuleerde? Centraal in zijn benadering staat overigens het belang van zijn eigen zelfgekozen vaderland. (EDS)

Henry Kissinger, *Wereldorde*, Spectrum, Amsterdam, 2015, 461 blz., 29,99 euro, ISBN 978 90 0034 139 9.